

Luffare och cirkusfolk

Luffare fanns det gott om när jag växte upp. Det var dåliga tider och ont om arbete. Många såg som sin enda utväg att gå land och rike runt, för att om möjligt få ett mål mat om dagen i någon av de gårdar, som passerades. Dessa vägfarande, som kom till oss, blev aldrig avvisade utan fick både mat och logi. När de sedan for vidare hade de som regel lämnat efter sig småkryp, både vandrande och hoppande, det liksom hörde till. Men mamma och pappa var godhjärtade människor, som ansåg det som en plikt att hjälpa nödställda, trots att vi var många ändå kring matbordet.

En, som vi kallade Vitter-Olle, kom tillbaka gång efter annan. Han snusade och hade pepparmyntsolja i snuset. Det kändes lite motsägelsefullt, han doftade karameller men hade inga. Vitter-Olle hade fått sitt namn efter att, som han berättade, ha blivit vittertagen när han var liten. Han hade lekt vid en stor sågspånshög när vittran hämtade honom. Sedan hade han bott under jorden tillsammans med vitterfolket en hel vecka. Det var konstig mat som bjöds, påstod han, i synnerhet grodorna. Plötsligt en dag var han tillbaka vid spånhögen utan att ha tagit någon synbar skada. Det var spännande att höra dessa historier om "skrömt", men sedan vågade jag mig knappast ut när det blivit mörkt.

En annan som brukade ta in hos oss var en stor kraftig man med en dånande röst. Han sålde små kort som det stod bibelspråk på. Vi barn kallade honom fariséen. Han var väldigt rädd om sina kort. Vi fick knappt ta i dem. En gång blev han bjuden på tätmjolk och tunnbröd. Tätmjölken var seg så att när han tagit för sig slickade han av tillbringaren. Vi ville inte ha mer av den tätmjölken.

Innan det var sängdags skulle vi ha kvällsandakt. Pappa läste ur en andaktsbok och sedan ville fariséen sjunga. Jag kommer särskilt ihåg en psalm som han tyckte om: "Bliv kvar hos mig, se dagens slut är när". . . det var en välbekant psalm och en lika välbekant melodi. Den store mannen hade sin egen uppfattning om melodier och sjöng efter stundens ingivelse de egendomligaste tonslingor. Att på något vis styra denna starka stämning var lönlöst. Vi barn hade omåttligt roligt, och kämpande med skrattet tog vi oss ut. Man skrattade inte åt gudsordet.

En vacker vårdag kom en hästskjuts på vägen. Det såg inte ut att vara någon från byn och inte heller från grannbyn. Då kunde det inte gärna vara några andra än tattare. Det var inga välsedda vägfarande. Hästskjutsen svängde in hos oss, och en liten man i brokig väst hoppade av vagnen och hälsade på pappa. Han undrade om de kunde få bo hos oss medan de hade några cirkusföreställningar.

"Skall ni ha cirkus här?" undrade pappa förskräckt.

"Nej, vi har hyrt godtemplarlokalen", sa den lille mannen.

Det skulle alltså bli cirkus på logen. Underbara nyheter. Mina föräldrar nekade inte heller cirkusfolket. Det fanns en undantagsstuga på gården som stod tom, och i den fick de bo. Hela sällskapet bestod av den lille mannen, hans tre barn, en pojke och

två flickor samt två getter. Mamman var död och nu gjorde pappan så gott han kunde för att försörja sig och sina barn. Det ansågs vällovligt. Fast cirkus ändå!.....

Nu blev det bråda dagar. Affischer skulle sättas upp. Den berömda cirkus SARASANI: Med eld- och svärdslukaren Rudolfo, trapetsakrobaten Zico och de världsberömda ormmänniskorna, systrarna Lea och Nadja. Dessutom otroliga balansnummer av schweiziska bergsgetter. Stor galaföreställning i Backsjö godtemplarlocal. Vuxna 75 öre. Barn 50 öre.

Systrarna Lea och Nadja, som ormmänniskor, inledde föreställningen. De hade klätt sig i granna dräkter och målat sig i ansiktet, något som vi inte sett tidigare. Det var underbart och hemskt på samma gång. Att någon människa sedan kunde vara så vig som dessa flickor föreföll nästan otroligt. De kunde böja sig bakåt så långt att händerna vidrörde golvet. När jag sedan talade om det för faster Karolina sa hon: "Du ska inte tro allt du ser pojke! Sådana där människor kan förvända synen på folk!".

Trapetsakrobaten, gossen i familjen, hade det motigt. Det var lågt i taket och han fick inte alls svängrum för sina konster. Han stötte emot, både i golv och tak, många skrattade obarmhärtigt och till sist gav han upp. Det var synd om honom, tyckte jag, fast han var stöddig hemma hos oss.

Sedan var det pappans tur. Han var också klädd i cirkuskläder, och nu skulle han sluka svärd. Det var långa svärd, säkert en halv meter. Sakta och omständligt tryckte han ner två svärd i halsen. Då applåderade publiken men jag kände det som om jag ville kräkas. Därefter skulle han äta brinnande köttbullar. En av flickorna kom med en tallrik där maten stod i ljusan låga. Den lille mannen åt, till synes med god aptit, och drog sedan ur munnen ett långt band i olika färger. Slutligen sprutade han genom munnen en kvast av gnistor. Det väckte stort jubel.

Som avslutning skulle getterna visa sina konster. På en plankan fanns några halvmeterhöga koner uppställda. Getterna fick gå upp på en trappa och sedan gå balansgång på konerna, som i överändan inte var mycket större än getternas klövar. De klarade det fint, fast den ena geten lyfte på svansen och gjorde en grej utanför programmet. Det lät som om någon tömt en påse ärter. Ett roligt slut på en fin föreställning.

Dagen efter klagade cirkuspappan över att det hade misslyckats med eldslukandet. Han hade brännblåsor i munnen och kunde inte äta. Det var baksidan av cirkuslivet.

Ossian Johansson 1930-talet.